

Чигрина Г.Л.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правоохоронної
діяльності,

Державний податковий
університет

(м. Ірпінь, Україна)

МОДЕЛЬ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Створення і запровадження ефективної моделі правоохоронної діяльності та завершення реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України – пріоритетні завдання України, як майбутнього члена Європейського Союзу (далі – ЄС).

Наразі Кабінетом Міністрів України та відповідними державними органами розроблені та реалізуються плани заходів, спрямовані на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, яким закріплено концепцію проведення реформ у сфері діяльності органів правопорядку та прокуратури. Реалізація визначених концепцією положень дасть змогу вирішити низку проблемних питань, а саме: надмірну тривалість досудового розслідування внаслідок перевантаження та подекуди неефективності органів досудового розслідування й прокуратури, нечіткість у розмежуванні компетенції та повноважень різних органів правопорядку, дублювання їхніх функцій, наявність корупційних ризиків у діяльності органів правопорядку та прокуратури, недосконалість механізмів призначення на посади й просування по службі, а також позитивно вплине на подальшу гармонізацію кримінального та кримінального процесуального законодавства України зі стандартами ЄС [1].

Поєднуємо думки вчених, які вважають, що модель правоохоронної діяльності в Україні повинна будуватися із врахуванням не тільки міжнародного досвіду щодо *стандартів правоохоронної діяльності*, але й забезпечувати ефективну роботу правоохоронних органів на *національному та наднаціональному рівнях*. У підсумку, засади, принципи, механізми, форми, методи, система правоохоронних органів, як елементи національної моделі правоохоронної діяльності, забезпечуватимуть здатність адекватно протидіяти транснаціональній злочинності та правопорушенням, вчиненим на міждержавному рівні [2; 3; 4; 5; 6].

Враховуючи зазначене, приєднуємося до висновків про те, що «стандарти правоохоронної діяльності» доцільно трактувати як сукупність загальнообов'язкових норм і принципів, які розроблені й прийняті державами-членами ЄС, спеціально уповноваженими інституціями ЄС, з метою *уніфікації* засад правоохоронної діяльності, форм і методів роботи правоохоронних органів, їх посадових осіб відповідно до загальноновизнаних демократичних

цінностей, з метою зміцнення національного і загальноєвропейського правопорядку, захисту прав і свобод людини та громадянина [2; 3; 4; 5; 6].

Уніфіковані стандарти правоохоронної діяльності, серед іншого, сприятимуть підвищенню ефективності співпраці правоохоронних органів України та ЄС у сфері забезпечення безпеки і оборони, протидії порушенням міждержавного та світового правопорядку.

У ЄС в основу стратегії діяльності правоохоронних органів покладено підхід «правоохоронна діяльність, керована аналітикою» і багато кримінальних правопорушень, зокрема злочинів, розкриваються саме завдяки використанню цієї концепції.

Про концепцію правоохоронної діяльності, керовану аналітикою керівник операційного департаменту Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (далі – КМЄС в Україні) Удо Моллер розповідав ще у лютому 2017 року на спільному аналітичному тренінгу (або тренінгу щодо «правоохоронної діяльності, керованої аналітикою») для офіцерів Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро та Національної академії внутрішніх справ. Основний акцент тренінгу було зосереджено на таких темах як оперативний аналіз, аналітичне програмне забезпечення, тактичний аналіз, використання географічних інформаційних систем, стратегічний аналіз, аналіз з відкритих джерел та оцінка ризиків [5].

Теоретично зазначена концепція може успішно запроваджуватися у діяльність будь-якого правоохоронного органу України. Можливості сучасних технологій дозволяють будь-якому правоохоронному органу, не залежно від його завдань та повноважень, застосовувати розвідувальну аналітику для підсилення своїх можливостей та удосконалення структури. Аналіз та грамотна інтерпретація одержаної інформації можуть визначати заходи реагування на виявлені правопорушення, політику правоохоронного органу, направляти ресурси туди, де вони найбільш потрібні. «Аналіз ризиків» також є важливою частиною правоохоронної діяльності, керованої аналітикою.

Але, як вірно зазначають О. Користін, Б. Денисенко та інші вчені, аналітичні розвідувальні функції може виконувати не будь-який працівник. Не всі правоохоронні органи мають відповідний потенціал та можливості залучати до виконання розвідувальних функцій винятково кваліфікований та досвідчений персонал, який може забезпечити дотримання всіх методологічних, законодавчих та етичних вимог [7, с. 68].

З метою підготовки кадрів для правоохоронної діяльності, керованої аналітикою, обов'язковою складовою (компонентом) навчальних програм повинен стати кримінальний аналіз. Сучасний правоохоронець не може не володіти основами кримінального аналізу, не залежно від того, яку посаду він займає і в якому правоохоронному органі працює.

Цей висновок був ще раз підтверджений делегацією українських правоохоронців, які повернулися з тижневого візиту до Естонії та Німеччини, де вони вивчали, як організована та впроваджується сучасна поліцейська освіта в країнах Європейського Союзу [6].

З 30 березня по 6 квітня 2025 року представники Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України та Державної прикордонної служби України відвідали Естонську академію наук безпеки, Федеральну поліцейську академію Німеччини та Німецький морський навчальний центр [6].

Візит, організований за сприяння Консультативної місії Європейського Союзу в Україні, мав на меті підтримати поточну реформу поліцейської освіти в Україні шляхом визначення ефективних практик та систем, які можна адаптувати до потреб українських реалій [6].

Під час візиту основна увага була зосереджена на тому, як побудована поліцейська освіта, як підтримується професійний розвиток протягом усієї кар'єри офіцера та як нові методи роботи поліції інтегровані в навчання. Дискусії з експертами ЄС охоплювали різні теми: від розробки навчальних програм до важливості навчання впродовж усього кар'єрного шляху в правоохоронних органах [6].

Німеччина та Естонія були обрані за їхні визнані підходи до підготовки поліцейських та забезпечення громадської безпеки. Тамтешні системи побудовані на демократичній підзвітності, залученні громадськості та постійному вдосконаленні – цінностях, які Україна прагне втілити у власних реформах [6].

Отже, вивчення досвіду провідних країн світу, аналіз сучасних тенденцій розвитку правоохоронної діяльності, врахування пріоритетів державної політики у цій сфері, дають всі підстави для створення і запровадження в Україні ефективної моделі правоохоронної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text> (дата звернення 15.05.2025 р.)

2. Білас А.І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження: автореферат дис.. ... кандидата юридичних наук: 12.00.01; Міністерство внутрішніх справ України, Національна академія внутрішніх справ. Львів, 2016. 21 с.

3. Кузьмінський О. (2023). Модернізація діяльності правоохоронних органів України в сучасних умовах. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки"*. Т. 10. № 4(40). С. 317-323.

4. Руденко М.В. Щодо зміни акцентів у визначенні поняття та системи правоохоронних органів (органів правопорядку). *Актуальні проблеми права: теорія і практика* № 1 (37), 2019. С. 37-43

5. Правоохоронна діяльність, керована аналітикою: передова методика сучасної правоохоронної діяльності. URL: <https://salo.li/FAe9eC7> (дата звернення 15.05.2025).

6. Україна орієнтується на моделі ЄС у реформуванні системи поліцейської підготовки. URL: <https://salo.li/67CE1Cf> (дата звернення 15.05.2025).

7. Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції України: монографія / Користін О., Швець Д., Бутко Б., Денисенко Б. та ін., за заг. ред. Користіна О.Є. – Київ: «ВАЙТ», 2024. 450 с.